

ГУРБИ — ПРО ГЕРОЇВ І ПАРТІЙНІ ПРАПОРИ

На третій день Пасхи “ОГО” побувала на місці найбільшого бою УПА

Люди з'їжджаються в урочище Гурби, що у Здолбунівському районі, аби вшанувати пам'ять загиблих українських повстанців. Тут, наприкінці травня 1944 року, за різними відомостями, зійшлись у бою приблизно 3,5 тисячі вояків Української Повстанської Армії та 30 тисяч солдат НКВС та Червоної армії. Кілька років тому, за підтримки тодішнього губернатора Рівненської області, нині покійного Василя Червонія, розпочалось спорудження на Гурбах чоловічого монастиря. За часів керівництва областю Віктора Матчука тут звели пантеон слави загиблим у Гурбенському бою воякам Української Повстанської Армії.

6 квітня 2010 року, 08:30

Погода цього дня була похмура, здавалось, ось-ось піде дощ. Виїжджаємо з Рівного. Дорогою на Гурби подекуди обганяємо автомобілі й автобуси з людьми, які їхали пом'янути українських патріотів. Один з попутників, який вочевидь їхав туди вперше, запитав: “І як їх (упівців — ред.) тут знайшли “енкаведисти”?”. Я почав пригадувати те, що доводилося читати про Гурбенський бій.

Тоді, у 1944 році, радянське військове керівництво, після загибелі генерала Ватутіна в бою з відділом УПА, поставило завдання знищити партизанські загони українських націоналістів. В результаті проведених військами НКВС операцій, значну частину військ УПА вдалося витіснити в район села Гурби (на той момент села вже майже не існувало, бо було спалене німцями у 1943 році).

Наше авто їхало дорогою до місця, де колись було село. Від нього залишилась лише назва, яку згадують, коли мова заходить про Українську Повстанську Армію та її боротьбу. Багато з дослідників історії визвольного руху вважають, що саме на Гурбах УПА довела, що насправді є армією, а не “бандами”, як їх намагалась подати спочатку німецька, а потім і радянська пропаганда.

Кінець квітня 1944 року
Виписка зі свідчень в НКВС пологоного під час бою, вояка УПА: “У селі Москалівка стояли три курені УПА, чисельністю 900 осіб під командуванням полковника “Хмари”. В арсеналі нараховувється: 3 легкі гармати, 5 легких мінометів, до 30 ручних куле-

метів, значна кількість автоматів, у решти — гвинтівки. Гранат від 2 до 5 на кожного. Група УПА має великий обоз із боєприпасами та продовольством”.

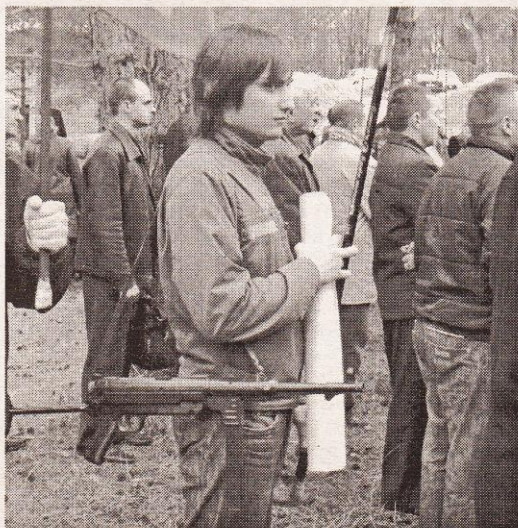
6 квітня 2010 року, 09:30

Під'їжджаємо на галявину перед пантеоном пам'яті воякам УПА. Тут вже зібралось кількасот людей. Їх менше, ніж у попередні роки. (Чи то вплинула погода, чи зміна влади в країні.) Екс-голова Рівненської ОДА, а нині народний депутат Віктор Матчук разом з митрополитом Рівненським і Острозьким УПЦ-КП Євсевієм молитесь у монастирі. Мітинг заплано-

цигарку і пішов вітатись до гурту, де вже стояв в.о. заступника нинішнього губернатора, регіонал Юрій Кічатий. За кілька метрів від них, інший в.о. заступника губернатора, молодий регіонал Олексій Губанов про щось говорив з молодим депутатом Рівнеради, членом фракції УНП Сергієм Одарченком. Біля виїзної ятки з продуктами щось купував політик-бізнесмен Олег Хижняк. Четверо хлопчаків 12-14 років бігали з прапорами “За Україну!”...

22 квітня 1944 року

Під тиском військ НКВС багато відділів УПА скуп-

У квітні 44-го юнаки його віку тут стояли зі справжніми автоматами

вано на 10:00.

Починають з'їжджатися політики та представники влади. Приїхав перший заступник голови Рівненської облради Валентин Королюк. Вийшовши з авто, запалив

чилося в селі й околиці села Дубенський Майдан Мізоцького району. Вечором того ж дня з'єднання прибуло в Гурбенський ліс. Довкола чулись кулеметні черги та видніли палаючі ракети.

Ветерани тієї війни...

6 квітня 2010 року, 10:15

Холодно, починає накрапати дощ. На галявині навпроти пантеону людей стає значно більше, ще згодом більше партійних прапорів ВО “Свобода”, УНП і ще якоїсь громадської організації. Звучить Гімн України, владика Євсевій починає молебень біля монументу. Поруч стоять: народний депутат, нашоукраїнець, Віктор Матчук, перший заступник голови Рівненської облради, депутат облради (фракція УНП) Сергій Олексіюк.

З іншого боку з чорночервоними і жовто-блакитними прапорами стоять ветерани УПА. У натовпі можна було помітити багато молоді в камуфляжах — це члени українського козацтва, “Пласту” та “Свободи”.

Після молебню до мікрофона починають підходити політики й виголошувати промови. Мабуть, найбільше у натовпі очікували виступу когось з представників нової обласної влади. До мікрофона підійшов виконуючий обов'язки заступника голови Рівненської ОДА Олексій ГУБАНОВ. Після перших його слів — легкий шок. Молодий регіонал говорив про

необхідність пам'ятати трагічні сторінки нашої історії, шанувати пам'ять людей, які пролили свою кров.

— Важливо пам'ятати не деталі, факти з історії, а робити відповідні висновки. Вся історія написана кров'ю, для того, щоб майбутнє, яке ми писатимемо усі, було написана чимось світлим і добрим, а не смертями — ось для цього потрібно пам'ятати Гурбинський бій, — сказав Олексій Губанов. — Сьогодні він (пантеон — ред.) виглядає, як недобудоване будівництво. Треба організувати обласну толоку і зібрати усіх, хто не словом, а ділом готовий підтримати і згадати людей, які тут загинули.

23 квітня 1944 року

Удосвіта усі відділи зайняли позиції у виритих власними руками окопах. Як тільки почало світати, розгорівся запеклий бій. Від пострілів, розриву гранат і гарматних залпів не було чути людського голосу.

Війська НКВС, промацуючи позиції УПА, наступають невеликими групами. Атаки відбиті без втрат. По заході сонця взяв мороз. Повстанці розклали в долинах вогонь, щоб трохи погрітись. Ніч пройшла в незначних перестрілках.

6 квітня 2010 року, 11:00

До колони Божої Матері, спорудженої в центрі

...тону, поклали вінки і квіти від влади, політиків і Пласту. Солдати української армії дали салют з автоматичної зброї. А виступаючи у свої промовах говорили про патріотизм, критикуючи намагання "переписувати" історію на угоду тим чи іншим політикам, які приходять до влади.

— Не можна сидіти склавши руки та мовчки спостерігати за тим, як легко сьогодні приймаються рішення, котрі мають на меті змінити історію України, — зауважив у своєму виступі народний депутат Віктор МАТЧУК, говорячи про рішення Донецького окружного адміністративного суду про позбавлення Степана Бандери звання Героя України. — Степан Бандера був і завжди залишатиметься Героєм для мільйонів українців!

Під час свого виступу Віктор Матчук виголосив звернення до чинного Президента Віктора Януковича, у якому закликав главу держави облишити будь-які спроби щодо скасування Указу про присвоєння Бандері звання Героя.

— Закликаємо Віктора Януковича не соромити себе як Президента, а чітко стати на державницькі позиції і

з'явилися розвідувальні літаки і почали скидати бомби. Атаки радянських військ відбито, підбито кілька танків. Втрачені убитими з обох сторін.

Зі спогадів солдат НКВС про Гурбенький бій (книга Г. Куманьова та А. Чайковського "Чекісти стояли на смерті" — ред.): "Відзначився героїзмом взвод молодшого лейтенанта А. Погорелова. Потрапивши в оточення, бандити (воїки УПА — ред.) відчайдушно оборонялися. Поранено командира взводу, загинули молодший сержант Удовиченко і сфрейтор Некрасов, а бандити все наступали. У контратаку червоноармійців підняв кулеметник К. Добровольський. На ворога кинулись бійці В. Муглинець, В. Аксьонов, Ю. Тімков, М. Курлацький, М. Іванченко, вогнем станкового кулемета їх прикривав сфрейтор Чупін".

Розуміючи нерівність сил, загони УПА з настанням темряви готуються до прориву.

6 квітня 2010 року, 11:30

Серед майже десятка виступаючих на мітингу були ветерани, депутати різних рівнів, місцеві політики. Партийна молодь роздавала партійні газети й листівки. Молодий хлопчина з символікою "Свободи" з муляжем німецького автомата

числі і цим героям, але чи маємо ми українську владу? Чи маємо ми ту владу, яка дійсно є ідеологічно і взагалі по своєму відношенню до України, як до держави, до свого народу — українською? — сказав у своєму виступі народний депутат з фракції БЮТ Юрій ПРОКОПЧУК.

У наговті священик, звертаючись до співрозмовника, запитав: "А що тут роблять всі ці партійні прапори? Хіба їм тут місце?" ...

25 квітня 1944 року

Вранці усі підрозділи УПА успішно прорвали оточення. Основні сили двома колонами вирушили у північно-східному напрямку на точицько-дерманські ліси. А незначна частина повстанців (біля одного куреня війська) вишла з оточення третьою колоною на південь (просікою вздовж р. Понура) у Суразькі ліси.

Учасник бою, стрілець УПА на псевдо "Бурлаченко" описує події так: "Весь час ідемо, бо тільки так можна знайти шпаринку, щоб вийти з оточення. За річкою видніється село і ворожі позиції. Залегасмо в корчах і корінні верб. Вогонь ведемо тільки по цілях, щоб зберегти набої. З села виїжджають три танки, безперервно стріляючи з гармат і кулеметів, але так як ми лежимо в мочарах, то снаряди майже не рвуться, а тільки зариваються в багно. До мене підбігає сотенний і наказує знайти відділ "Берези" з гарматами... Заговорили гармати, послылися вогонь з кулеметів. Наш курінь, не помічений ворогом, переходить річку, несподівано врываємось в Борщівку, де ворог нас тут не чекав. Тут його сили великі, отже, село залишають без бою. Утворюється прорив, і ми починаємо оточувати ворожі сили в Буці... Залишасмо село, виходимо в ліс і ідемо в напрямку Дерманя".

6 квітня 2010 року, 12:00

На Гурбах закінчуються виступи й промови, але про-

Те, що розпочав Віктор Матчук, обіцяв продовжити Олексій Губанов

заарештовано. Серед вбитих — близько 100 поранених повстанців зі штабляю, який не вдалося евакуювати.

6 квітня 2010 року, 12:30

Повертаючись з Гурбів, вдивлявся в ліс і посічене ярами поле. Інколи здавалось, що вдалині видніється сотня УПА, яка вирвавшись з оточення, йшла далі в ліс, щоб все одно загинути через тиждень, місяць чи рік. Намагався уявити, щоб вони зробили тоді, якби бачили, якою Україна є сьогодні? А чи намагались ми колись по-справжньому зрозуміти, якою вони, ті солдати, бачили Україну?

У машині один чоловік спитав в іншого: "Ну й який висновок ти можеш зробити з того що сьогодні побачив?". Інший після невеликої паузи відповів: "Переважній більшості з тих, які сьогодні приїхали на Гурби — вони потрібні. Це ті, для яких загибель тих солдат в 44-у не порожній звук".

Вже пишучи статтю, подумав: якщо люди йдуть на Гурби, якщо нова влада робить корективи в своїй політичній риторичі і, хай на угоду людям, а не через переконання, долучається до вшанування вояків УПА — Україна має шанс. Шанс на те, щоб колишні стати повноцінною державою з сильною нацією і самодостатньою владою. А отже, у квітні 1944-го ті вояки УПА загинули дарма.

P.S. У статті використані матеріали з книги Олега Тищенка та Ігора Марчука "Гурби: квітень 1944-го".

"А навіщо тут стільки партійних прапорів?"

пишатися тими, хто боровся та віддав своє життя за незалежність України, — йдеться у зверненні.

24 квітня 1944 року

Ще не зійшло сонце, як знову розпочався бій. Загони НКВС розорнули повномасштабний наступ. У полудень зі всіх відділів УПА "нетверезики" (ті, які мали протитанкові рушніці — ред.) відійшли до курінного командира "Сторчана". На його ділянці наступ "червоноармійців" підтримувався танками, а в повітрі

стояв біля стенду з написом: "Набрідла влада? Купуй набої!". Майже під кінець мітингу прийав нардеп-БЮТівець Юрій Прокопчук, а в наговті з'явилися прапори з символікою БЮТ.

— Ті хлопці, які віддали своє життя, віддавали його не просто так, вони віддавали його за якусь ідею. Конкретну ідею, щоб була незалежна українська держава. За те й боролись. На превеликий жаль, ми сьогодні маємо державу, завдячуючи в тому